

ungefär samma linje, men framhäver särskilt starkt anslutningen till Europaorganisationen som för Maltas framtid avgörande. "De kristliga arbetarnas parti" grundades för ett år sedan av förre generalsekreteraren i labour, som brutit med partiledningen, och programmets huvudpunkter är angrepp på labour; konstitutionella och utrikespolitiska frågor anses sekundära. "Progressivt konstitutionella partiet", lett av den förutnämnda lord Stricklands dotter Mabel Strickland, är det mest engelskorienterade och stöds sannolikt av de flesta anglo-maltesare med rösträtt (omkring 8 000); i programmet betygas "lojalitet mot hennes majestät drottningen". Dessa fyra partier — jämte det obetydliga, programmatiskt speciellt oklara "demokratiskt-kristliga partiet" bildar en enhet mot labour som kräver fullständig självständighet och maltesisk neutralitet; partiet vägrar att ingå i eller bilda en regering, om England ej erkänner självständighetslinjen.

Det finns emellertid en mera aktuell och för valutgången betydelsefull skiljelinje än den konstitutionella och utrikespolitiska. Valet kännetecknas främst av kyrkans aktivitet som ledare av antilabourfronten. Det är ingen överdrift att kalla valet "kyrkans kamp mot labour".

HERBERT TINGSTEN

BERÖMDA TAL

I SERIEN "Världens bästa i urval" har huvudredaktören professor Staffan Björck utgivit *Världens bästa tal* (Natur och Kultur, 45:—). Det har blivit en volym på över 600 sidor med 110 nummer av skilda talare, från kinesen furst Fa 1122 f Kr till finländaren Eirik Hornborg år 1959 — det sistnämnda talet hör till de på en gång kloka och glansfulla i boken, en utomordentlig bild av vår egen situation. Det väsentliga för anmälnaren är att rekommendera utgåvan. Med stora kunskaper och mycken möda har ett verk byggt upp som är oskattbart för undervisningen och för var och en kan vara till nytta och nöje. Utgåvans utmärkta förord tar upp de problem och svårigheter som förelegat och ger en orientering över talekonstens utveckling.

Vad är ett tal, i motsats till andra litterära prestationer: en essä, en replik i ett skådespel, en betraktelse i en roman? Någon klar skillnad ges inte. Som utgivaren framhåller är det återgivna talet av Thomas Mann inför en amerikansk publik 1945 lika mycket en essä som ett tal, och i seriens essävolym är ett annat tal av Mann med rätta infört. Fichtes tal är en föreläsning som tillika bildar ett kapitel i hans mest berömda skrift, Mark Twains ett kåseri som skulle göra sig utmärkt på Namn och nytt. Dostojevskijs enda ryktbara tal (om Pusjkin 1880) kunde ha kastats in i "Karamazov", Napoleons och Pattons tal är militära proklamationer. Vad som kännetecknar ett

Staffan Björcks (bilden) stora antologi "Världens bästa tal", som utkommer i dag, anmäls här av Herbert Tingsten.

tal är väl snarast att det är avsett att vid ett bestämt tillfälle göra intryck på en bestämd publik. I sin mest "egentliga" form blir talet därför — vare sig det före uppläsandet i detalj är planerat eller inte — möjligt att anpassa efter publiken, att komplettera, ändra och förkorta alltefter det intryck som talaren vinner vid framförandet. Det finns många exempel på sådana tal — ehuru såvitt jag kan finna inte i denna bok; till de mest lysande hör Amerys angrepp på regeringen Chamberlain 1940, då han först

efter att ha märkt åhörarnas och särskilt Lloyd Georges förtjusning vågade slunga ut Cromwells berömda maning "Gå, i Guds namn, gå". Debattinlägg kan i regel betraktas som tal i denna ideala mening, och en liten svaghet i boken synes mig vara att den (utom i ett stycke ur Iliaden) inte återger någon diskussion, eller rättare några till varandra anknutna anföranden. Goda exempel av världshistorisk betydelse är debatterna mellan Lincoln och Douglas 1858, diskussioner i franska kammaren kring Dreyfusprocessen, replikväxlingar i många frågor i det engelska underhuset, uppgörelser mellan Adenauer och Schumacher i Bonn. Ett par illustrationer till denna form av talekonst skulle ha varit välkomna.

En mera markerad svaghet synes mig vara att plats har givits blott åt ett tal av varje aktör. Ibland blir resultatet av denna strikt genomförda regel orimligt. Lincoln är en av historiens största vältalare, hans mest berömda tal är det vid gravarna i Gettysburg; detta tal är på en halv sida, och alltså får Lincoln en halv sida, medan av talarna under samma skede Lassalle får 10 och Gambetta 13 sidor. Sammanlagt får enligt samma grundsats Lincoln, Franklin Roosevelt och de Gaulle avsevärt mindre utrymme än Hitler ensam. Detta sammanhänger också med att utgivaren när det gäller senare tid inte valt "de bästa talen", utan snarare "de mäktigaste och mest kända talarna"; därför kommer Mussolini,

Hitler, Castro och Chrusjtjev (den sistnämnde företrädd av en fredsappell) med, ehuru de som talare inte kan jämföras med låt oss säga Jaurès, Trotskij och Churchill. Inriktningen på det aktuella synes här också ha spelat en roll; man saknar en rad stora talare från ett något tidigare skede, såsom Wilson och Poincaré.

Staffan Björck uttalar förhoppningen att "läsaren skall känna fläkten av levande historia över dessa sidor". I någon mån tycker jag att man just i det hän-

seendet blir besviken. Dels därför att inga debatter i ordets mera begränsade mening kommit med. Dels därför att de utvalda talen inte framstår som inlägg i en stor övernationell idédebatt om de centrala problemen. Här ställs inte mot varandra diktatur och demokrati, fascism—nazism, kommunism och liberalism (i ordets vidaste mening). Kollektionen av tal är i stort sett utmärkt, men dess tal framträder mera som isolerade konststycken än som insatser i ett stort skeende.

HERBERT TINGSTEN